

BİR NOKTAYLA BAŞLAMAK

Temel Sanat El Kitabı

Doç. Ayşenur Ceren ASMAZ

ARTİKEL AKADEMİ: 426

Bir Noktayla Başlamak - Temel Sanat El Kitabı
Doç. Aşşenur Ceren ASMAZ

Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü
ORCID: 0000-0002-3352-4551

Editör: Doç. Nizam Orçun Önal
Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü
ORCID: 0000-0002-2022-1498

ISBN 978-625-5674-66-1

Birinci Basım: Mayıs - 2026

Kapak uygulama: Artikel Akademi

Ofset Hazırlık ve kapak resmi : Doç. Aşşenur Ceren ASMAZ

Baskı ve Cilt: Uzunist Dijital Matbaa Anonim Şirketi
Akçaburgaz Mah.1584.Sk.No:21 / Esenyurt - İSTANBUL

Matbaa Sertifika No: 68922
Artikel Akademi bir Karadeniz Kitap Ltd. Şti. markasıdır.

©Karadeniz Kitap - 2026

Akademik etik kurallara bağılı kalınarak yapılacak olan alıntılar ve tanıtım maksadıyla yapılacak olan kısa alıntılar dışında, yazılı izni alınmadan, tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla, basımı, yayımı, kopyalanması, çoğaltımı veya dağıtımını yapılamaz.

KARADENİZ KİTAP LTD. ŞTİ.
Koşuyolu Mah. Mehmet Akfan Sok. No:67/3 Kadıköy-İstanbul
Tel: 0530 076 94 90

Yayıncı Sertifika No: 19708
mail: info@artikelakademi.com
www.artikelakademi.com

BİR NOKTAYLA BAŞLAMAK

Temel Sanat El Kitabı

Doç. Ayşenur Ceren ASMAZ

Faruk Atalayer'in anısına

Yaratıcı doğulmaz, olunur.

(20 Temmuz 2018, 780 Numaralı metinden)

BİR NOKTAYLA BAŞLAMAK

Temel Sanat El Kitabı

İçindekiler

Sunuş 9

Önsöz 11

Teşekkür 13

Giriş 17

Bauhaus'tan gelen bir düşünme biçimi · Bu kitap nasıl okunmalı?

Faruk Atalayer: Temel Sanat Eğitimi Üzerine 21

701 Numaralı Metin · Metni Okurken

Görmek Bir Eylemdir: Gestalt 27

Yakınlık · Benzerlik · Devamlılık · Kapanma · Şekil-Zemin · Ortak Kader · Simetri · Ortak Bölge

Terminoloji Köprüsü 36

Eleman mı, öge mi, unsur mu? · İlke mi, prensip mi, kural mı?

Elemanlar

40

Nokta · Çizgi · Şekil/Düzlem/Leke · Biçim/Form/Hacim · Renk · Değer · Doku · Boşluk · Işık/Gölge

İlkeler

65

Denge · Vurgu · Zıtlık · Birlik · Hareket · Ritim · Oran · Tekrar · Hiyerarşi · Kompozisyon

Renk

84

Renk çemberleri · Renk Kimliği (Hue) · Işıklılık (Value) · Doygunluk (Saturation) · Uyumlar · Itten'in yedi kontrastı

Çalışma Önerileri

95

10 alıştırma · Görme alışkanlıkları · Sinapsları karıştırmak · Kompozisyon düşüncesi

Hap Bilgiler

108

Elemanlar · İlkeler · Ek kavramlar — 25 kart

Son Söz

119

SUNUŞ

Sanat ve tasarımın temelinde, insan düşüncesini somut bir imgeye dönüştürme süreci yatar. Bu süreç; kavramların, renklerin ve malzemenin rastlantısal bir araya gelişi değil, bilinçli bir inşa eylemidir. Elinizdeki bu kitap, işte bu inşa sürecinin "ilk adımına" dair öğretilerin, pratikle harmanlandığı bir el kitabı niteliğindedir.

Sanatsal üretimde yetenek kuşkusuz bir kıvılcımdır; ancak bu kıvılcımı sürekli bir alev haline getiren şey, çalışma pratiğinin sürekliliği ve metodolojik bilgidir. Malzemeyi tanımak, doğru kompozisyonu inşa etmek ve süreci yineleyerek (iterasyon) bilgiyi bir "kas hafızasına" dönüştürmek, nitelikli bir üslup sahibi olmanın anahtarıdır. Çağlar boyu biriken kültürel mirasın ışığında şekillenen temel tasarım ilke ve öğeleri, bu işin alfabesidir. Ancak bu alfabe, sadece teorik olarak "anlaşılacak" için değil, uygulama ile bir "görme/uygulama refleksine" dönüşmek üzere kurgulanmıştır.

Bu kitap; Bauhaus ekolünden süzülüp gelen o köklü düşünme biçimini, Türk sanat eğitiminin abidevi ismi, kendisini tanımaktan onur duyduğum Faruk Atalayer'in öğretileriyle harmanlıyor. Atalayer; temel sanat ilke ve öğelerini sadece teknik birer bilgi değil, bir yaşam biçimi, bir çözüm üretme pratiği ve zihinsel sınırları aşma – tabuları yıkma cesareti olarak bizlere aşlamış bir hocadır. Onun miras bıraktığı günlük yazılarından "701 numaralı metni"nde vücut bulan felsefesi, bugün hâlâ görmeyi bir "eylem" olarak nitelendiren bizler için kutup yıldızı vazifesi görmektedir.

Yıllardır akademide temel sanat derslerini yürüten A. Ceren Asmaz, Faruk hocanın eğitim süreçlerinden geçmiş bir isim olarak, bu kıymetli mirası günümüzün ihtiyaçlarıyla harmanlayarak geleceğe taşıyor. Lisans yıllarında

tanıştığı ve sonrasında bağını hiç koparmadığı hocasının öğretileri, Asmaz'ın kendi sanat ve eğitim yolculuğunda yepyeni kapılar açmış; ona özgün olmanın, neden olmasın diyerek "olmaz" denileni denemenin ve kendi sınırlarını aşmanın yolunu öğretmiştir. Ceren hoca, sağlam bir temel sanat öğretisinin gerekliliğini derinden hissederek kaleme aldığı bu eserde, hocasından devraldığı o meşaleyi yeni nesillere uyumlu bir dille ulaştırıyor.

Kitap boyunca Gestalt ilkelerinin görme alışkanlıklarımızdaki yerinden, terminolojideki doğru kavram kullanımına; eleman ve ilkelerin kompozisyondaki hiyerarşisinden, Itten'in renk kontrastlarına kadar geniş bir yelpazede, bir sanat yolcusunun ihtiyaç duyacağı tüm "hap bilgiler" derlenmiştir. Bu çalışma, akademik bir kitabın mesafeli duruşundan ziyade; tıpkı yazarının o meşhur sorusunda olduğu gibi —"kırmızı başlıklı kız'ın başlığı neden kırmızıdır?"— sizi her şeye başka bir gözle bakmaya davet eden, sinapsları karıştıracak ve görme alışkanlıklarını dönüştürecek bir atölye rehberidir.

Faruk hocanın tedrisatından geçenlerin bir vefa durağı-kıvanç kaynağı, onu hiç tanımamış olanların ise o derinlikli bakış açısıyla tanışma fırsatı bulacağı bu eserin, tasarım yolculuğunuzda size rehberlik etmesini dilerim.

Duayen hocamızın anısına ve sanatın sönmeyen ışığına saygıyla...

Ruhu uçmağ olsun...

Doç. Nizam Orçun Önal

Nisan 2026

ÖNSÖZ

Birinci sınıfta, temel sanat dersinin ilk haftalarından birinde Faruk Atalayer sınıfa bir soru sordu.

'Kırmızı Başlıklı Kız'ın başlığı neden kırmızı?'

Sessizlik. Sonra birkaç cevap geldi sınıftan:

- Dikkat çekmek için.
- Çünkü tehlike var.
- Çünkü sevimli görünüyor.
- Çünkü kırmızı güçlü bir renk.

Hoca dinledi, bir şey söylemedi. Sonra sordu: 'Peki kırmızı her yerde tehlike mi demek? Her kültürde, her çağda, her çocuğun gözünde?'

O an, kafamda bir şeyler uçuşmaya başladı. Kırmızı — sadece bir renk değildi. Bir Çin gelinine şans, bir Osmanlı tuğrasında güç, bir trafik ışığında dur, bir aşk mektubunda tutku, bir devrim bayrağında öfke. Hepsi aynı dalga boyu, ama hepsi farklı anlam. O anlamları kim koymuştu oraya?

Biz koymuştuk. Toplumlar, çağlar, hikâyeler, tekrarlar. Kavramları biz bulmuştuk, normları biz üretmiştik — ve sonra o üretimler kolektif hale gelmiş, o kadar güçlü bir gerçekliğe dönüşmüştü ki artık 'hep böyleydi' gibi hissediliyordu.

O gün bende bir kapı açıldı. Sadece renk üzerine değil — kavramlar üzerine, düşünce üzerine düşünmenin kapısı. Her çizginin sadece bir çizgi olmadığını, her formun bir kültürün izini taşıdığını, her kompozisyon kararının arkasında bir bakış açısının yattığını anlamaya başladım.

Ve daha önemlisi; O bakış açısının gerçekten benim olmayabileceğini! Sadece bana öğretilen olabileceğini! Normalin tanımını da bu kolektiften almış olabileceğimi! Ama o andan itibaren, başkasının normları asla benim normlarım olmak zorunda değildi ve hatta olmamalıydı da. Artık her şey mümkündü.

Bu kitap, o dersin devamı değil. Ama o derste açılan kapı için herkesin kullanabileceği bir anahtar...

Kelimelerle bir türlü dışa dökemediğiniz şeyler var mı? Hissettiklerinizi, gördüklerinizi, kafanızın içindeki o kalabalığı. Temel sanat eğitimi bana başka bir dil öğretti — plastik bir dil. Özgürce konuşabildiğim, istediğimi söyleyebildiğim, yalnızca anlamak isteyenlerin anlayabildiği ama her birinin kendi gözüyle anlayabildiği bir dil. Bu kitap, o dilin temel sözcüklerini bir arada tutmaya çalışıyor.

Dijital çağda bilgi bol, seçenek çok ama yönelim az ve karar mekanizması eksik. Doğru ile yanlışın, derin ile yüzeysel olanın bu kadar karıştığı bir ortamda sağlam bir zemin bulmak giderek güçleşiyor.

Bir ders kitabı da değil bu — yanınızda taşıyabileceğiniz, gerektiğinde açıp bakabileceğiniz, hocanız yanınızda olmadığına en kısa yoldan sorularınıza cevap arayabileceğiniz bir el kitabı. Gerektiğinde başka araştırmalara açılan kapılar bırakarak, tanımla yönlendirmek isteyen, merak ettiren. Öncelikli olarak güzel sanatlar ve tasarım alanındaki herkes için. Ama daha geniş bir çemberde, sanata ve izlemekten haz duyduğumuz her şeye farklı bir gözle bakmak isteyen herkese.

Kırmızı neden kırmızıdır? Bu soruyu bir kez gerçekten sorduktan sonra, hiçbir şeye bir önceki gibi bakamıyorsunuz. Bu kitap, işte o sorunun devamı.

TEŞEKKÜR

Bir kitap hiçbir zaman yalnızca yazarının eseri değildir. İçinde başkalarının sözleri, destekleri ve sessizlikleri de yaşar.

Annem

Güzel sanatlara gireceğimi söylediğimde 'tamam hangisi en iyisiymiş?, git' dedi. Birinci sınıfta temel sanat ödevim için aslan çizemiyorum, okulu bırakıyorum diye ağladığımda 'saçmalama' dedi. Bu iki kelime bu kitabın temelidir.

Kız kardeşim, canım Deniz

Hiçbir şey söylemeden anlayan. İyi ki var dediğim. İçimdeki çocuğu hala gören. O benim en yakın arkadaşım, oyun arkadaşım. Canım.

Orçun

Akademik yolculuğun en iyi yol arkadaşı. Düşünürken, üretirken, sorgularken hep oradaydı.

Aycan&Aydan

Kan bağı olmadan da aynı dili konuşabildiklerim.

Faruk Atalayer

Bu kitabın yazılma sebebi. Bana görmeyi değil, nasıl gördüğümü sorgulamayı öğretti. Kelimelerle dışa dökemediğim her şeyi plastik bir dille ifade edebileceğimi gösterdi. Büyüyünce onun gibi olmak istedim —Hâlâ o yolda yürüyorum.

İddiam; büyüyünce Faruk Hoca olacağım.